

Volle verstand

‘Onder de duizend euro teken ik blind!’ Iedereen die wel eens zijn huis heeft laten verbouwen, kent het gevoel. Je staat in de regen buiten. Het is ochtend en de kinderen moeten naar school. De aannemer stelt je voor de keuze: of nu beslissen, of later spijt en dan wordt het duurder. Veel duurder zelfs. Wat zijn de kosten nu? Moeilijk te zeggen, maar reken op achthonderd euro.

Doe maar. Het moet maar. Het is onvermijdelijk. Hetzelfde gevoel krijg je als er wéér een top is over het redden van de euro. Het moet. Het kan niet anders. Het alternatief, niets doen, pakt zeker weten desastreus uit. Een verschil is er ook. In plaats van duizend euro gaat het over duizend miljard euro. Duizend miljard euro! Dat lijkt veel, en dat is het ook. Onder dwang van ‘de financiële markten’ – een heerlijke abstractie die aan niets of niemand verantwoording schuldig is – struikelen politici naar een oplossing. Hoe groter de maatregel hoe beter. Lekker macho ook. Om met Wouter Bos te spreken: je moet zo’n grote bazooka pakken dat iedereen er stil van wordt.

De Europese worsteling met de schuldencrisis is om vele redenen problematisch. Twee springen eruit. In de eerste plaats danste iedereen lang opzichtig om de hamvraag heen. Hoe lang kun je begrotingsbeleid en monetair beleid van elkaar blijven scheiden? Het eindeloze voortmoderen tegen beter weten in. Zo noemde Harvard-prof. Dani Rodrik dat laatst. Zonder euro was er voor zwakke economieën – of zwakke ministers van Financiën – altijd een oplossing: men laat de geldpers draaien. Inflatie en devaluatie waren het gevolg. Evenals een betere concurrentiepositie. Die uitweg bestaat

niet meer. Het alternatief, bezuinigen tot je blauw ziet, lijkt funest voor elke vorm van economisch herstel. Zo bijt het crisisspook in zijn eigen staart.

Een tweede probleem is het gebrek aan aandacht voor verantwoording. In het schitterend opgeknapte Huis van Europa (mag wat kosten) verwoordde Europarlementariër Gerbrandy het onlangs zo: niemand interesseert het wat er met Europees geld gebeurt. Lidstaten willen vooral hun ‘money back’. Niet de effectiviteit of zelfs maar de rechtmatigheid van Europese uitgaven, maar slechts de netto-positie telt. Nu is dat niet nieuw. De Europese Rekenkamer heeft onlangs voor de zeventiende keer het jaarverslag van de EU niet goedgekeurd. Zorgelijk is wel dat ook de reddende bazooka’s een goed verantwoordingsmechanisme missen. We stoppen er miljarden euro’s in, zonder goed te hebben nagedacht over verantwoording en controle.

Oud-minister Hoogervorst gaf laatst het belang hiervan treffend aan. De euro is een misgeboorte: “De enorme problemen die we nu hebben op de kapitaalmarkten en de enorme risico’s die worden gelopen, als we dat tevoren hadden geweten, dan denk ik niet dat iemand bij zijn volle verstand eraan was begonnen.” Het is een boude uitspraak. Maar wel eerlijk. Regeren is echter vooruitzien. En dat betekent ook vooruitzien op een goede politieke verantwoording. Want een constant beroep op de ‘kennis van nu’ raakt sleets. Zeker als er van tevoren gewaarschuwd is. Lees *De prijs van de euro* van Kees Vendrik uit 1998 er maar op na.

Een nationale verklaring over een goed gebruik van Europees (nood) geld is een eerste, belangrijke stap naar een betere verantwoording in Europa. Nederland speelt op dit vlak

een voortrekkersrol. Dat is mooi: het leidt tot vertrouwen. En zonder vertrouwen geen legitimiteit. Sommige lidstaten liggen echter dwars. Stevig dwars. Tegelijkertijd zijn er binnen het Europees Parlement steeds meer voorstanders van zo’n verklaring. Het maakt het ook mogelijk om effectieve ingrepen te koppelen aan transparante verantwoording. De brandweer houdt tijdens het blussen rekening met de risico’s van vuil bluswater. Dat lijkt me een mooi voorbeeld voor iedereen die met financiële bazooka’s gaat zwaaien.

Het is ochtend en de kinderen moeten weer naar school. Duizend miljard. Per inwoner van de EU komt het neer op 2000 euro. Doe maar. Het moet maar.

.....

Auteur

Peter van der Knaap is directeur EU en doelmatigheidsonderzoek bij de Algemene Rekenkamer. Hij schreef deze column op persoonlijke titel.

